

ОТТАДЕ ЕКОФОБИЈАТА

Дејвид Собел

„Доколку сакаме децата да ни процветаат“, вели професорот Дејвид Собел, „мора да им дадеме време да се поврзат со природата и да ја засакаат Земјата, пред да побараме од нив да ја спасат“.

Како што етноботаничарите се посветени на тропските шуми во потрага по нови растенија за медицинска употреба, едукаторите по екологија, родителите и наставниците се посветени на второ и третоодделенците да им пренесат знаење за дождовните шуми. Од Брателборо, Вермонт, до Беркли, Калифорнија, децата учат за тапирите, дрволазните жаби и биодиверзитетот. Ја слушаат приказната за убиството на активистот Чико Мендес и гледаат видеа за маките на домородните шумски луѓе раселени поради сеча и истражувања на нафта. Учат дека помеѓу крајот на малиот одмор и почетокот на големиот ќе бидат исечени повеќе од 10.000 хектари дождовни шуми, отворајќи го патот за „хамбургерестите“ говеда за брза храна.

Мотивот за сето ова е чесен и правичен, но тоа што се појавува е чуден вид шизофренија. Децата се отсечени од надворешниот свет и поврзани со загрозените животни и екосистеми во светот преку електронски медиуми.

Што всушност се случува кога светските еколошки проблеми ги ставаме на плеките на осум и деветгодишни деца кои веќе имаат доволно грижи и се без доволен и вистински контакт со природата?

Суштината на прашањето е развојната соодветност на наставните програми за животната средина. Еден од проблемите што го имаме во училиштата е предвремената апстракција - предаваме премногу апстрактно, прерано.

Наставниците по математика неодамна сфатија дека предвремената апстракција е една од најголемите причини за математичката анксиозност (матефобија) кај децата од пониските одделенија. Многу од децата губеа интерес за математика, не можејќи да ги поврзат знаците и симболите на хартија, со вистинскиот свет.

Наставата по математика е повторно зајакната во последните две децении преку употреба на конкретни материјали (како што се нумерички стапчиња, модели на цело-дропки и коцки Унификс) и темелење на наставата по математика на работи и проблеми од секојдневниот живот. Резултатот беше пресвртна точка за феноменот матефобија.

Можеби е заменет со екофобија - страв од еколошки проблеми и природниот свет. Страв од излевање нафта, уништување на дождовни шуми, ловење китови, кисели дождови, озонската дупка и Лајмската болест. Страв од самото бидување надвор. **Ако прерано бараме од децата да се справат со проблеми поголеми од нивното разбирање и контрола, тогаш мислам дека ги ускратуваме од можните извори на нивната сила.**

Како одговор на физичкото и сексуалното вознемирување, децата учат техники на дистанцирање, начини како да ја отсечат болката од себе. **Страв ми е дека нашата еколошки коректна наставна програма на крајот ќе ги дистанцира децата од природниот свет, наместо да ги поврзе со истиот.** Природниот свет се уништува и тие едноставно не сакаат да треба да се справуваат со тоа.

Предлагам здрав начин на воспитување ученици кои ќе се еколошки освестени и оснажени. Можеме да ја излечиме малаксаноста на екофобијата со екофилија – поддржувајќи ја биолошката склоност на децата да се поврзуваат со природниот свет.

ПОВЕЌЕ ОД КАРТОНСКИ МОДЕЛИ НА ДОЖДОВНИ ШУМИ

Ако наставната програма со фокус на спасување на Земјата не функционира, **што функционира?** Еден начин да се најде одговорот е да се открие што придонесува за развојот на еколошките вредности кај возрасните. Што се случило во детството на активистите за животна средина за да израснат со силни еколошки вредности? Направени се еден куп такви студии, и кога Луиз Чаула од Универзитетот во Кентаки ги прегледувала истите за цели на статијата „Грижата на децата за природната средина“ во Children's Environments Quarterly, пронашла зачудувачки образец. Повеќето активисти за животна средина ја поврзале својата ангажираност со комбинација од два извора: „многу време поминато надвор во јасно запомнета дивина или полу-дивина во детството или адолесценцијата, и возрасен кој ги учел да ја почитуваат природата.“ Ниеден од испитаниците не ја поврзал својата заложба како реакција против изложеноста на грда животна средина.

Колку едноставно решение. Без наставна програма за дождовни шуми, без еколошка акција, само можност да се биде во природниот свет со насоки од одговорен возрасен.

ДЕТСКИОТ СВЕТ КОЈ СЕ ПРОШИРУВА

Формативните години на поврзување со Земјата вклучуваат три фази на развој кои треба да бидат од примарно значење за родителите и наставниците: раното детство од четири до седум години, основните години од осум до единаесет и рана адолесценција од 12 до 15 години. Иако старосните рамки треба флексибилно да се разгледуваат, верувам дека еколошкото образование треба да има различна тенденција и стил во текот на секоја од овие фази.

Изминативе 10 години имам собрано многу детски цртежи - карти од нивното соседство, од САД, Англија и Карибите. Преку анализа на овие карти и правење интервјуа и теренски посети со тие деца, најдов јасни обрасци на развој во односот на детето и неговиот свет кој се проширува.

Од четири до седумгодишна возраст, домовите на децата се наоѓаат во средина на картата, и повеќето од активностите им се во непосредна близина на домот. Децата често ги опишуваат црвите, верверичките и гулабите кои живеат во нивниот двор или маало, и се поставуваат заштитнички кон овие суштества.

Од осум до единаесетгодишна возраст, географските предели на децата забрзано се прошируваат. Картите често им излегуваат вон границите на листот и често треба да додадат дополнително парче хартија за да ги нацртаат новите терени што ги истражуваат. Домовите на децата стануваат помали, незначителни, и често ги преместуваат во периферниот дел од картата. Централниот фокус на картите им е „пределот за истражување“.

Од 12 до 15 годишна возраст, опсегот на картата се шири и станува поапстрактна, но омилените места често се селат од шумите во градот. Местата за социјализирање како што се трговскиот центар, ресторанчето од центарот на градот и паркот добиваат ново значење.

Во секоја од овие фази децата посакуваат да истражуваат, имаат приватност и интеракција во близок, познат свет. Кога бараме од децата да се справуваат со далечни екосистеми и еколошките проблеми, ги оддалечуваме од овие пејзажи кои им даваат сила. Напротив, би требало да ги охрабруваме децата подобро да се вклучат и ја запознаат флората, фауната и карактерот на нивните локални места. Шумите зад училиштето и маалските улици и продавници се одлично место за почеток.

Како овие поими да ги преточиме во упатства за еколошко образование? Предлагам три фази на наставните програми за животна средина во текот на

основното образование. Во раното детство, активностите треба да се фокусираат на зајакнување на развојната тенденција за емпатија кон природниот свет. Во средното детство, приматот треба да го има истражувањето. Во раната адолесценција, пак, општественото дејствување треба да заземе поцентрална улога.

ЕМПАТИЈА: НАОЃАЊЕ СОЈУЗНИЦИ МЕЃУ ЖИВОТНИТЕ

Емпатијата помеѓу детето и природниот свет треба да биде главна цел за децата од четири до седумгодишна возраст. Кога децата започнуваат со посети на природниот свет, можеме да поттикнеме чувства за суштествата што живеат таму. Раното детство се карактеризира со недостаток на диференцијација помеѓу себе и другиот. Децата целосно ги привлекуваат бебињата-животни; детето чувствува болка кога некој друг ќе си го изгребе коленото. Наместо да форсираме одвоеност, треба да го **негуваме тоа чувство на поврзаност** за да може да стане емоционална основа за поапстрактниот еколошки концепт дека сè е поврзано со сè останато. **Приказни, песни, движење како животни, славење на годишните времиња и негување на „чувството за љубопитност“ на Рејчел Карсон** треба да бидат примарни активности во оваа фаза.

Негувањето односите со животни, и вистински и замислени, е еден од најдобрите начини да се поттикне емпатијата во раното детство. Децата сакаат да трчаат како елени, да се влечкаат по земјата како змии, да бидат итри како лисици и брзи како зајаци. Тука нема потреба од загрозени видови – има повеќе од доволно познати, секојдневни видови да ги исполнат животите на децата. Еколошки коректната идеја да не се антропоморфизираат животните може да се напушти.

Во „Лакот на умот“ (The Arc of the Mind), Пол Шепард вели: „Животните имаат магнетски афинитет за детето, бидејќи двете на свој начин како да отелотворуваат некаков импулс, реакција или движење што вели „сакај ме“. Во нивното разиграно, контролирано прикажување доаѓа до постепено совладување на личната внатрешна зоологија на стравови, радости и односи. Во раскажаните приказни, формите им оживуваат во умот, повторно претставени во свеста, вежбајќи го капацитетот за мечтаење“.

Со ова убедување, група колеги и јас ги спроведовме следните активности со деца од предучилишна возраст во Питерборо, Њу Хемпшир и со второодделенци во кампот Ваубенонг во Брателборо, Вермонт.

Го почнавме планирањето на нашата програма за птици во кампот Ваубенонг

договарајќи се дека нема да бараме од децата да ги идентификуваат птиците со краткотрајни погледи, па потоа да ги бараат во книгите. Досадно! Наместо тоа, претпоставувавме што е тоа што на децата им се допаѓа кај птиците. Одговорот беше очигледен: летаат и прават гнезда. Применувајќи го развојниот принцип дека децата сакаат да станат нешто наместо да ги објективизираат во раното детство, дојдовме до нашиот план

Собравме еден куп големи картонски кутии, ги исековме, и ги дадовме на децата да легнат врз нив, на грб, со рацете раширени. Почнувајќи од вратот, повлекувавме контури околу децата, но, наместо да продолжиме долж внатрешноста на раката, повлековме права линија од зглобовите до половината, потоа надолу од двете страни, до колената. Потоа децата станаа, ја отсековме формата, и voilà! Секое дете доби сопствен пар крилја. Им ги прилепивме, дадовме дознаење да не ги користат така што ќе скокаат од кровови, и тоа беше тоа. Јато птици во акција, летаат низ шумата, го истражуваат животот како птици.

Стигнавме до ливадата каде што имаше сено и си рековме: „Ако сме птици, ни требаат гнезда“. Така направивме гнезда со детска големина. Следеа часови драматична игра.

Неколку дена подоцна, рековме: „Сите сте одлични птици, но забележавме дека сите сте кафеави, а само некои од птиците што ги гледаме овде се кафеави, додека некои имаат многу бои. Кои се некои од шарите на птиците“?.

Децата опишаа некои од птиците што ги виделе, но ние не го искористивме тоа за да ги именуваме. Наместо тоа, извадивме бои за да си ги избојат крилјата. Следеа уште птичји игри.

Следниот ден, децата почнаа да забележуваат птици во кампот. „Хеј, ене иста птица како мене, тоа е шарата на моите крилја“. Потоа ги извадивме книгите за птици. Наскоро, децата им се нафрлија на книгите за да пронајдат каков вид птица се и да научат што јадат. Бидејќи започнавме на ниво на развојна фасцинација, ја фасцилитиравме емпатијата преку нивното учество во свеста за птиците, ги подготвивме да објективизираат и да влезат во покогнитивното подрачје на знаењето за птиците.

Писателката Бренда Питерсон не потсетува дека, „преку раскажување на свои приказни за животните, децата практикуваат екологија на најдлабоко и исцелително ниво. Приказната како екологија - толку едноставно, нешто што го имаме заборавено. Во нашите еколошки војни, акцентот беше ставен на спасувањето на видовите, а не да станеме видови“. Така, мораме да почнеме со емпатија, со станување животни пред да имаме можност да ги спасиме.

ИСТРАЖУВАЊЕ: ПРЕДАВАЊЕ ЗА ПЕЈЗАЖОТ

Истражувањето на блиската околина и познавањето на своето место треба да биде примарна цел во фазата „поврзување со Земјата“, од осум до единаесетгодишна возраст. Наставната програма може да го отслика растечкиот опсег на значајниот свет на детето, фокусирајќи се прво на околината на домот и училиштето, потоа на соседството, заедницата, регионот и пошироко. Градењето тврдини, создавање мали замислени светови, лов и собирање, потрага по богатства, следење потоци и патеки, истражување на крајоликот, грижа за животните, градинарство и обликување на Земјата може да бидат примарни активности во оваа фаза.

Тврдините и дувлата, овие посебни места од детството кои можат и да се основаат и изградат, се чини дека се од клучно значење за многу деца на возраст од осум до единаесет години. Децата во градските, приградските и руралните средини наоѓаат и создаваат скришни места, дури застрашувачки околности.

Тие нови домови во дивината и патешествијата при нивно откривање се основа за поврзување со природниот свет. Треба да негуваме чувствителност кон оваа развојна географија на детството. Соодветна² наставна програма на оваа возраст ќе го искористи внатрешниот нагон на детето да ја истражува блиската околина.

На пример, соодветното еколошко образование за водениот циклус може да започне со запознавање на децата со проточната вода. Многу деца кои умеат да го искажат водениот циклус вербално, сè уште цртаат карти на кои има потоци што течат нагорно. Предизвикот за наставникот е да најде начин да ги вклучи учениците во следење и проучување на потоците.

Дејвид Милстон, наставник во петто одделение во Норвич, Вермонт, организирал експедиција со своето одделение во која следеле поток, не знаејќи каде ги води. Во училишниот весник, едно дете во врска со оваа експедиција напишало:

ДЛАБОКАТА, МРАЧНА ЗАНДАНА

„Не гледам едно метро пред мене“, си помислив. Шетаваме низ циновски канал следејќи го овој поток што минува зад училиштето и низ природното подрачје.

„Внимавајте, капе вода“, нè предупреди г. Милстон. Конечно сфатив што се наоѓа зад челичните решетки што се гледаат покрај улицата. Погледнав нагоре

и ја видов решетката 6 метри над мене. Каналот како да се мрдаше. Мислам дека свртевме некаде.

„Крај“, викна некој. Морав да се движам со стапалата широко раздвоени. Излеговме живи, каснавме нешто, и продолживме со авантурата“.

Милстон ги опишува неговите мотиви: „Патувањето го прошири нашиот неодамнешен акцент на мапирање на нашите соседства.

Ги подобри вештините на класот за цртање карти; слично, авантурата во непознатото го поттикна детското пишување. Искуството со следење на потокот ќе го зајакне фундаменталниот концепт на топографските карти - водата тече низ надолнина. Сакав децата да го искушат задоволството да постават прашање и да работат директно во пронаоѓањето на одговорот. А, не помалку важно, си реков дека ова патешествие ќе биде забавно“.

Детското пишување во училишниот билтен пука од возбуда поради откривањето работи буквално во дворот. Ќе забележите дека проектот не спомнува директно кисели дождови или загадување на подземни води или квалитет на водата за пиење или испарување и кондензација. Но, ги вклучува децата во првичните искуства на истражување потоци и разбирање каде течат. **Мокрите патики и калливата облека се предуслов за разбирање на водениот циклус.**

ОПШТЕСТВЕНА АКЦИЈА: СПАСУВАЊЕ НА СОСЕДСТВОТО

Општествената акција обично започнува околу 12-годишна возраст и **со сигурност продолжува по 15-годишна возраст**. Додека шумите, парковите и игралиштата се пејзажи на средното детство, адолесцентите сакаат да бидат во центарот на градот. Кога децата почнуваат да се откриваат „себеси“ во адолесценцијата и ја чувствуваат нивната поврзаност со општеството, стануваат природно склони кон желбата да го спасат светот. Управување со училишни програми за рециклирање, донесување локални уредби, сведочење на сослушувања, планирање и одење на училишни експедиции, сето тоа се соодветни активности за тие години.

Една статија во издание на Сиера од март/април 1989 година раскажува како група шестоодделенци од Солт Лејк Сити, Јута, се загрижиле кога забележале дека картата на локации со опасен отпад во градот вклучува локација оддалечена само три улици од нивното училиште.

„Тој стариот двор со буриња“? - праша 11-годишниот Максин.
„Деца цело време се качуваат по тие буриња“.

Кога наставничката Барбара Луис го исконтактирала Министерството за здравство ѝ рекле дека „деца не можат тука ништо да сменат; ќе се запишат во средно додека да видат резултати“. Учениците беа решени да делуваат. Ја контактираа Агенцијата за заштита на животната средина во САД (ЕПА), сопственикот на дворот со буриња и градоначалникот. Читаа литература за опасен отпад и проблемите поврзани со негово отстранување. Привлекоа новинари заинтересирани за детската упорност. По година и пол, не само што го посведочија отстранувањето на 50.000 буриња и почетокот на расчистувањата на ЕПА, туку и пишуваа закони, либираа пред законодавците и доживеаа усвојување на закон во Јута кој предвидува воспоставување на фонд за расчистување на опасен отпад.

ОДВОЈУВАЊЕ ВРЕМЕ ЗА ПРИРОДАТА

Страдајќи од обидите да направиме премногу работи премногу брзо, ги заразуваме нашите деца со нашата нетрпеливост. Повеќето студии за природата или еколошките предавања во американските основни училишта траат по неколку недели, можеби и еден месец. Како резултат, жртвуваме длабочината за широчина и добиваме мала можност за нурнување во пејзажот. Наместо тоа, ги тераме децата да пополнуваат работни тетратки во градинка, дозволуваме седумгодишни деца да го гледаат Паркот Јура и ги бомбардираме со трагична анксиозност.

Џо Ен Крушак, наставничка во прво и второ одделение во Вермонт целата мината година работела на проект за локалното езеро и мочуриште со дабари. Првачињата и вторачињата го посетуваа езерото на околу половина километар од нивното училиште, еднаш седмично, по секакви временски услови.

„На почетокот“, се сеќава Крушак, „мислев дека ќе ни снема работи за правење и учење до Денот на благодарноста. До март сфатив дека нема шанса да ги искоментираме сите одлични можности до крајот на годината“.

Ако сакаме децата да ни процветаат, да станат вистински оснажени, тогаш ајде да им дозволиме да ја сакаат Земјата, пред да бараме од нив да ја спасат. Можеби на тоа мислел Торо кога кажал, „колку побавно расте едно дрво на почеток, толку погласно е во сржта, и мислам дека истото важи за луѓето“.

Приспособено од првиот том од серијата за описменување на природата на Орион (Orion Society Nature Literacy Series), Оттаде екофобијата: враќање на срцето во образованието за природата. За да добиете копија, контактирајте ги Orion Society на 195 Main St., Great Barrington, MA 01230; 413/528-4422; Е-пошта: orion@orionsociety.org